

УДК 94 (477)

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НАФТОГАЗОВОГО ПРОФІЛЮ*Роман Пуйда*

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Україна, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15
e-mail: puyda@ukr.net

Сучасна українська суспільна думка розглядає культуру фахівців як нагальну потребу і дієвий аспект самоусвідомлення та самоутвердження себе як народу, нації, що має глибокі історичні корені, і як такого, що зробив великий внесок у загальний розвиток історико-культурного процесу Європи. Адже культура – це національний світ буття, який надає значущості всім подіям розвитку історії.

Глобалізація, швидка зміна технологій, визначення пріоритетів сталого розвитку суспільства зумовлюють зростання ролі освіти. Освіта і наука є найголовнішими чинниками становлення України на світовому ринку високих технологій. Новітні технології вимагають від молодих фахівців у нафтогазовій підготовці не просто бути освіченими, активними, вміти самостійно приймати рішення, бути соціально зорієнтованими. Для цього слід використовувати увесь комплекс історико-педагогічних засобів, які безпосередньо мають сприяти вирішенню цієї проблеми, а саме: історія культури України у нафтогазовому профілю вивчає культурні надбання українців, як титульної нації, й інших народів, що проживали та проживають на території нинішньої України.

Завдання історії української культури у нафтогазовому профілю полягає передусім у тому, що він формує науковий світогляд студентів, загальноосвітній, фаховий і культурний рівень майбутнього фахівця. Саме цим керувалися державні органи України, прийнявши рішення запровадити у вищій школі курс поглибленого вивчення історії української культури.

Будівництво незалежної української держави неможливе без національної системи освіти, яка має забезпечити виховання громадян-патріотів, здатних зберегти та примножити культурно-історичні надбання українського народу та забезпечити державну самостійність України. Питання національного шкільництва, як відзначав М. Грушевський, є найголовнішою проблемою «серед усіх пот-

реб національного життя», а «народ, який не має своєї школи... ніколи не виб'ється на самостійну дорогу існування» [1, с. 13].

Питання освіти та виховання молоді знайшло своє відображення у Конституції України, законі «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), які відзначають мету, стратегічні завдання, пріоритетні напрями та шляхи реформування освітніх закладів відповідно до економічних і духовних потреб держави.

Одним і найбільш надійним джерелом становлення національної системи освіти та виховання є результати історико-педагогічного аналізу її становлення та розвитку, як зазначено у державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), навчально-виховний процес повинен здійснюватися на основі широкого використання «...народної педагогіки, національної культури, надбань світового педагогічного досвіду» [2, с. 18].

Якщо на Великій Україні православна церква була ідеологічною опорою російського царизму, то у Галичині УГКЦ була незалежною від світської влади, і в умовах австро-угорського гніту саме вона започаткувала наприкінці XIX ст. процес національно-культурного відродження серед українського населення краю.

Саме завдяки УГКЦ у Галичині появились перші українські парафіяльні школи (дяківки), перші українські підручники, з'явилась через «Русалку Дністрову» літературна українська мова. Церква у Галичині завжди була не тільки опікуном і виховником, але й консолідуючим чинником для українців.

Духовність і наука... Ці два поняття нероздільні, оскільки добре усвідомлюємо, що саме на такій міцній основі має триматися наука і практика. Тому більшість вітчизняних і зарубіжних учених-дослідників сповідають істину: без культу духовності людство загине.

Релігійність і патріотизм – головні джерела традиційного виховання української мо-

лоді від часів Київської Русі. Українська історія знає взірцеві імена, які присвятили себе цілком церкві та народові: княгиня Ольга, святий Володимир Великий, святі Борис і Гліб, а за ними цілі хори преподобних божих угодників і мучеників. Служіння Богові та Батьківщині – ось дві абсолютні цінності українського народу.

У концепції виховання молоді у національній системі освіти України підкреслюється, що «ідеалом виховання на сучасному етапі є високоосвічена, професійно компетентна, всебічно розвинена особистість, наділена глибокою національною й державницькою відповідальністю – творчим, тілесним, духовно-моральним здоров'ям, й естетичними, родинними й патріотичними почуттями...».

Освітньо-виховна діяльність української молоді Галичини ХІХ ст. становить певний інтерес з точки зору сьогоденних проблем української школи та молоді, а тому вивчення і використання окремих елементів цього досвіду дають можливість збагатити програму національного виховання як у системі шкільництва, так і у виховній патріотичній роботі у вузах.

Однією з причин того, що українці у минулому столітті змогли залишитись національною спільнотою, попри тиск і намагання цю спільноту знищити, є діяльність різних недержавних інституцій та окремих особистостей, які у час бездержав'я й окупацій іншими народами, змогли самоорганізувати суспільство. Однією з найбільших інституцій, яка в умовах польської держави організувала життя української громади, була Українська Греко-Католицька Церква. Особлива заслуга у цьому питанні належить митрополиту Андрею Шептицькому. Саме завдяки його особистій праці та баченню ролі Церкви, яка не обмежується духовною роллю, а виконує ще й велику культурно-просвітницьку, патріотично-виховну місію, УГКЦ стає основою для творення модерної української нації та народження організацій, які діяли за підтримки Церкви та захищали її цінності на своїй українській землі.

Пастирська роль митрополита УГКЦ Андрея Шептицького у першій половині ХХ ст. для українського суспільства Західної України є надважливою. Йому вдалося об'єднати навколо себе велике коло духовних, політичних, громадських та ін. діячів, які за його підтримки всіляко працювали на розвиток української громади. Особливо турбувався про молодь, надаючи підтримку у формуванні

громадських молодіжних організацій «Пласт», «Сокіл», «Просвіта». Митрополит всіляко підтримував талановиту молодь, створюючи додаткові стипендії для них [3, с. 2-3].

Для виховання молоді у християнському українському дусі Владика вживав і більш практичних заходів, до яких належить організація духовної семінарії у Станіславові (Івано-Франківську). У серпні 1899 р. Єпископ Андрей Шептицький особисто закупив за 10 тис. злр. земельну площу, добившись наступного року від австрійського уряду дозволу на будівництво семінарії [4, с. 32-33], при тому, за деякими даними, випросив у австрійського уряду 300 тис. крон на будову [5, с. 277]. Після обрання Галицьким Митрополитом Єпископ Андрей Шептицький переписав куплену на своє ім'я земельну ділянку на Станіславівську духовну семінарію. У кінці Єпископ подарував Станіславському Капітулу свою цінну бібліотеку, що складала 4 тис. томів, крім цінних стародруків, загальною вартістю кілька тисяч злотих [6, с. 128], а згодом призначив фонд на утримання і збільшення бібліотеки у розмірі 1200 крон щорічно. Досить цікавою є доля цієї бібліотеки [7, с. 99]. Також у 1900 р. Єпископ Андрей Шептицький подарував українцям Станіслава велику збірку музейних експонатів, картин, ікон, стародруків, доля яких невідома досі.

Лише перелік добродіянь Андрея Шептицького на ниві просвітництва, меценатства та благодійності займе чимало місця. Назвемо ті його здобутки, які дослідники вважають найвагомішими і найхарактернішими [8, с. 7-8].

Сьогодні питання розвитку культури не тільки культурологічне, а й політичне, адже це один із вагомих чинників утвердження державності і, відповідно, визнання світовою спільнотою молоді держави – України, яка починає свій шлях.

Метою і завданням історії української культури у нафтогазовому профілю – ґрунтовно вивчити історію розвитку української культури, з'ясувати основні етапи, закономірності й особливості у гуманітарній підготовці фахівців нафтогазового профілю у процесі вивчення «Історії української культури»; показати загальносвітове значення української культури, її місце у духовній скарбниці людства; вивчити основні важливі пам'ятки культури українського народу; знати провідних діячів української культури; навчити студента робити аналіз на майбутнє у розвитку гуманітарної підготовки фахівців.

Предмет і завдання історії української культури у нафтогазовому профілю спрямований на збагачення та розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Дає уявлення про етапи історичного розвитку, забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей, формує світогляд. Важливим аспектом є вивчення розвитку культури українського народу у контексті зарубіжної культури, а також аналіз культур в їхньому взаємозв'язку. Така орієнтація відповідає крилатому вислову великого Т. Шевченка: «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь». Розвиток культури як процесу, як пізнання цього процесу має бути орієнтований на формування таких якостей людини як різнобічна освіченість, фізична досконалість, висока свідомість, моральність, розвинене почуття обов'язку. На них ґрунтується життєва та суспільна активність людини.

Як свідчать дослідження науковців ХХ – поч. ХХІ ст., знання історії культури має не тільки виховне, а й надзвичайно важливе політичне значення. У зв'язку з цим важливо привернути увагу майбутнього фахівця насамперед до оціночної й інформаційної функції знання історії національної та світової культури. Кожна освічена людина, громадянин держави, а тим більше політик, повинен уміти правильно оцінити сучасний стан культури, бачити та розуміти постійні зміни у різноманітних сферах, уміти відрізнити усталені

чи нові, життєздатні культурні форми від застарілих, позбавлених життєвої сили. Без цього неможливо визначити оптимальні шляхи та засоби подальшого розвитку культури, ефективно впливати на цей розвиток.

Безумовно, виховання студентської молоді, яка через кілька років стане «ядром» української інтелігенції, потребує особливої уваги. Майбутнє нашого народу залежатиме від змісту цінностей, що закладають орієнтири молодих людей, і від того, якою мірою духовність стає основою їх життя.

Через гуманітарну підготовку фахівців у вищих навчальних закладах освіти йде формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню й оновленню інтелектуального та наукового генофонду нації, виховання її духовності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Грушевський М. Про українську мову і українську школу / Михайло Грушевський; передм. Я. Гояна. – Вид. 2-е. – К.: Веселка, 1991. – 45, [1] с.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.). – К., 1994. – 61 с.
3. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1996. – № 13. – С. 3-9.
4. Шептицький А. Як будувати рідну хату? / Андрей Шептицький. – Львів, 2015. – С. 32.
5. Полек В. Для добра церкви і свого народу: До 125-річчя з дня народження Митрополита А. Шептицького / В. Полек // Галичина. – 1990. – 22 липня. – С. 6.
6. Назарко І.І. о. Київські і Галицькі митрополити / І.І. Назарко. – Торонто: В-во оо. Василян, 1962. – 271 с.
7. Полек В. Нарис історії Івано-Франківської Епархії / В. Полек // Шематизм Івано-Франківської епархії. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 99-156.
8. Грабовецький В. «Пам'ять его во благословеніє»: Андрей Шептицький і Станіславівщина / В. Грабовецький // Галичина. – 1994. – 27 жовтня. – С. 7-8.

Пуйда Роман *Історія української культури та історичні аспекти у процесі вивчення гуманітарної підготовки фахівців нафтогазового профілю*

Через гуманітарну підготовку фахівців у вищих навчальних закладах освіти йде формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню й оновленню інтелектуального та наукового генофонду нації. У процесі викладання навчального курсу «Історія української культури», важливо розкрити її історичні аспекти для гуманітарної підготовки фахівців, зокрема нафтогазового профілю. Без національної системи освіти неможливо зберегти та примножити культурно-історичні надбання українського народу.

Ключові слова: фахівці, історія української культури, патріотизм, національний

Пуйда Роман *История украинской культуры и исторические аспекты в процессе изучения гуманитарной подготовки специалистов нефтегазового профиля*

Через гуманитарную подготовку специалистов в высших учебных заведениях идет формирование национальной интеллигенции, содействие обогащению и обновлению интеллектуального и научного генофонда нации. В процессе преподавания учебного курса «История украинской культуры», важно раскрыть ее исторические аспекты для гуманитарной подготовки специалистов, в том числе нефтегазового профиля. Без национальной системы образования невозможно сохранить и приумножить культурно-историческое наследие украинского народа.

Ключевые слова: специалисты, история украинской культуры, патриотизм, национальный

Puyda Roman *History of the Ukrainian culture and historical aspects in the course of humanitarian training for petroleum specialists*

The humanitarian training of specialists in higher educational establishments helps to form national elite, promotes enrichment and renewal of intellectual and academic national gene pool. In the course of studies «History of the Ukrainian Culture», it is important to reveal and uncover its historical aspects for the humanitarian training of specialists, including petroleum fields of studies. It is impossible to preserve and increase the cultural and historic heritage of Ukrainian nation without national educational system.

Special praise concerning this question belongs to metropolitan Andrii Sheptytskyi. Due to his personal work and vision of the role of the Church, that is not limited only by spiritual role but plays also a great patriotic and disciplinary, cultural and educational mission, the Greek-Catholic Church becomes the basis for development of modern Ukrainian nation and formation of organizations which were supported by the Church.

The Metropolitan's initiative, financial support and patriotism became the basis for development Ukrainian schools and gymnasiums in Halychyna. Due to his work, old and new cultural and educational, patriotic and disciplinary societies restarted it's activities. According to the people's memories, the Metropolitan always visited Ukrainians schools, gave presents to seminaries, gymnasiums and other educational institutions. It is difficult to overestimate his role and the importance of «Prosvita» in the development of Ukrainian national consciousness. «The society kept dozens of schools, courses, clubs, organized seminaries for young people, published educational magazines, books, manuals, children's literature, held meetings, performances, founded libraries».

Keywords: *specialists, history of the Ukrainian culture, patriotism, national*

Рецензенти:

Господаренко О.В., к.і.н., доцент

Тробські Мацей, доктор габілітований, професор

Надійшла до редакції 17.01.2017 р.